

ICOMOS Ro, OAR, UAR, ARA, PP: Scrisoare deschisă pentru salvarea sitului Roșia Montană

Către:	Guvernul României Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice Ministerul Culturii
În atenția:	Domnului Prim-Ministru Victor Ponta Doamnei Ministru Rovana Plumb Domnului Ministru Daniel Barbu
Referitor la:	Documentul intitulat „Consultarea publicului în vederea maximizării beneficiilor de mediu aduse de proiectul Roșia Montană, precum și implementarea unui set de condiții și măsuri care să asigure reabilitarea integrală a factorilor de mediu, iar poluarea actuală din perimetrul Roșia Montană eliminată”

Stimate domnule Prim-Ministru,
Stimați Miniștri,

În contextul lansării procedurii de consultare a publicului „în vederea maximizării beneficiilor de mediu aduse de Proiectul Roșia Montană” și în urma declarațiilor recente formulate la nivel guvernamental privind iminenta emitere a Acordului de Mediu pentru proiectul minier al companiei Roșia Montană Gold Corporation,

Organizațiile semnatare ale prezentei, ICOMOS România, Ordinul Arhitecților din România, Uniunea Arhitecților din România, Asociația „Arhitectură. Restaurare. Arheologie” și Fundația Pro Patrimonio își **exprimă opoziția față de emiterea Acordului de Mediu pentru Proiectul Minier S.C. Roșia Montană Gold Corporation S.A.**, atrăgând atenția autorităților naționale asupra consecințelor devastatoare și ireversibile pe care acest acord le va avea asupra comunității, mediului înconjurător și a patrimoniului cultural național.

Scopul anunțat al consultării lansate de MMSC indică o decizie deja luată care ar conduce la abuzuri asupra dreptului de proprietate, la îngrădirea posibilității de dezvoltare armonioasă și durabilă a comunității, la distrugerea mediului natural și a patrimoniului cultural. Caracterul manipulator al documentului propus spre consultare de MMSC transpare încă din titlu: „Notă pentru consultarea publicului **în vederea maximizării beneficiilor de mediu** aduse de Proiectul Roșia Montană”, care

afirmă existența unor aspecte pozitive, dar ignoră efectele dezastruoase ale proiectului pentru mediul natural și cultural. În conținutul documentului nu sunt prezentate soluții ale autorităților pentru problemele ridicate de proiectul minier, ci sunt transcrise fidel pseudo-măsuri propuse de operatorul minier, cuprinse ca atare în documentația aflată în analiză la MMSC și asumate fără discernământ de autoritatea de mediu.

Capitolul referitor la patrimoniul cultural și cel referitor la peisaj cuprind măsuri distructive, contrare scopurilor protejării patrimoniului cultural - precum realizarea unor replici în schimbul distrugerii monumentului original - și împing până la ridicol intenția de a masca impardonabila distrugere a patrimoniului minier istoric prin manifestarea unui interes pentru calitatea integrării în peisaj a culorii unor clădiri miniere care ar urma să fie construite. Măsurile propuse de operatorul minier și transcrise de minister au ca premisă, fără excepție, amplasarea obiectivelor miniere - cariere deschise, drumuri, halde - direct peste monumente istorice clasate, protejate prin legea statului român. Acest gen de acțiuni echivalează cu jefuirea țării prin distrugerea patrimoniului cultural național.

Ca atare, inițiativa MMSC se dovedește a fi numai aparent benefică, fiind în realitate o încercare de deghizare a intențiilor autorităților statului de a trece sub tăcere efectele distructive majore ale proiectului minier și de a-l gira, în pofida legii.

În încheiere,

Ca urmare a situației grave în care se află patrimoniul natural și cultural de valoare națională și universală al Roșiei Montane, amenințat de distrugere totală,

și

Având în vedere atribuțiile legale privind protejarea mediului, cele privind protejarea patrimoniului cultural și, respectiv, atribuțiile în conducerea politicii guvernului în concordanță cu valorile europene, în numele organizațiilor pe care le reprezentăm

Vă solicităm:

1. Protejarea sitului în acord cu legislația specifică națională. Legea nu funcționează în cazul Roșia Montană. Dacă legile ar fi fost aplicate, proiectul minier în carieră deschisă ar fi fost de mult abandonat, iar Roșia Montană ar fi beneficiat, datorită calităților sale, de o punere în valoare corespunzătoare.

2. Promovarea Roșiei Montane în Lista Patrimoniului Mondial. În acest scop este necesară depunerea de urgență la Centrul Patrimoniului Mondial UNESCO a nominalizării Roșiei Montane pe Lista Indicativă a României în vederea includerii în Lista Patrimoniului Mondial.

3. Declanșarea unui program de salvare și valorificare a patrimoniului Roșiei Montane. Cu cât este amânată mai mult implementarea unui astfel de program, cu atât va fi mai prejudiciat acest patrimoniu, resursă neregenerabilă. Prioritară în acest sens se impune a fi colaborarea cu Europa Nostra, care a nominalizat recent Roșia Montană între cele mai periclitate situri din Europa și a înscris-o în programul de salvare "7 Most Endangered", derulat în asociere cu Banca Europeană de Investiții și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei.

4. Redefinirea politicilor locale și regionale - în prezent deturnate în interesul exclusiv al operatorului minier - **și reșezarea lor în acord cu principiile dezvoltării sustenabile**, pornind de la o viziune bazată pe resursele naturale și culturale excepționale ale sitului Roșia Montană.

Vă prezentăm în anexă doar o selecție a motivelor pentru respingerea Acordului de Mediu pentru proiectul minier al Roșia Montană Gold Corporation, prezentate în repetate rânduri autorităților statului, fără rezultat.

Sergiu Nistor,
Președinte al ICOMOS România

Șerban Țigănaș,
Președinte al Ordinului Arhitecților din România

Viorica Curea,
Președinte al Uniunii Arhitecților din România

Monica Mărgineanu Cârstoiu,
Președinte al Asociației „Arhitectură. Restaurare. Arheologie”

Șerban Cantacuzino,
Președinte al Fundației Pro Patrimoniu

ANEXĂ

Expunere succintă de motive, structurată pe următoarele paliere:

- Aplicarea proiectului va genera consecințe grave asupra patrimoniului cultural
- Cadrul legal național susține păstrarea valorilor culturale ale Roșiei Montane
- Proiectul RMGC contravine legislației românești și europene
- Patrimoniul cultural trebuie înțeles ca resursă pentru dezvoltare
- Aplicarea proiectului va genera grave consecințe asupra patrimoniului natural
- Aplicarea proiectului va genera grave consecințe la nivel socio-economic

Aplicarea proiectului va genera consecințe grave asupra patrimoniului cultural

La Roșia Montană se află unul dintre cele mai importante locuri istorice ale României, care păstrează vestigii excepționale, urme concret atestate științific ale trecerii prin istorie din Antichitate și până în zilele noastre ale înaintașilor noștri. Punerea în aplicare, la Roșia Montană, a proiectului minier sus-amintit implică distrugerea ireversibilă a acestor vestigii excepționale și, prin urmare, distrugerea ireversibilă a patrimoniului cultural - arhitectural și arheologic - din această zonă, fără a mai vorbi de mutilarea definitivă a patrimoniului natural.

Patrimoniul cultural de la Roșia Montană este alcătuit din vestigiile celui mai complex și extins sistem de exploatare minieră auriferă antică cunoscut până la ora actuală pe întinsul întregului Imperiu Roman; peisajul minier unic moștenit din epocile romană, medievală, modernă și contemporană (până la jumătatea sec. al XX-lea); târgul minier, reflex al epocii pre-industriale. Nu în ultimul rând, patrimoniul cultural al Roșiei Montane poartă o semnificație deosebită dobândită în cultura universală, grație vestitelor tăblițe cerate romane descoperite aici.

Implementarea proiectului înseamnă pierderea unui sit cu potențial de a fi înscris în Lista Patrimoniului Mondial. ICOMOS, reafirmându-și disponibilitatea de asistență de specialitate la întâlnirea de la Paris din 2011, și-a reiterat aprecierea la adresa sitului, îngrijorarea privind operațiunea minieră proiectată, care îl amenință cu distrugerea, și a cerut intervenția urgentă a autorităților naționale pentru a-i asigura protecția. În anul 2011, Comisia Națională a Monumentelor Istorice a propus includerea sitului Roșia Montană între propunerile României pentru Lista UNESCO. În condițiile procesului de candidatură la Comitetul Patrimoniului Mondial (noiembrie 2013), o abordare atât de îndepărtată de valorile Convenției de la Paris din 16 Noiembrie 1972 - cum este abandonarea patrimoniului cultural al Roșiei Montane - poate anula eforturile diplomatice și de angajament politic în favoarea prezenței României în cel mai înalt for patrimonial, deopotrivă cultural și natural al umanității.

Cadrul legal național susține păstrarea valorilor culturale ale Roșiei Montane

Valoarea patrimoniului de la Roșia Montană este consfințită și instituită juridic, în baza Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, prin clasarea componentei arheologice ca monument istoric, categoria „sit”, grupa valorică A - „de valoare națională și universală”. Acestui monument de tip teritorial i se adaugă monumente istorice arheologice și arhitecturale, clasate individual (o zonă arheologică și 42 de case și biserici) sau în ansamblu (centrul istoric).

Din statutul de monument istoric decurge interdicția distrugerii componentelor respective (Legea 422/2001, art. 10, alin. 4, art. 11, alin. 2) și obligația protejării lor. Statul garantează și asigură protejarea monumentelor istorice (art. 7, alin.1).

În baza Legii nr. 5/2000, privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a III-a - Zone protejate, patrimoniul cultural de la Roșia Montană este declarat de interes național și de valoare națională excepțională (art. 5, alin. 1 și Anexa III), fiind încadrat în categoriile „ansambluri urbane” (centrul istoric), „arhitectură industrială” (galeriile romane ale exploatărilor miniere aurifere) și „monumente de arhitectură populară” (case, secolele al XVIII-lea, al XIX-lea).

Întreaga comună Roșia Montană este declarată „unitate administrativ-teritorială cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național”. Elementelor de patrimoniu construit li se adaugă cele două formațiuni geologice rare, ce fac parte din categoria „rezervații și monumente ale naturii”: Piatra Despăcată și Piatra Corbului.

Legea stabilește în cazul acestor valori utilitatea publică și interesul național al lucrărilor de salvare, de protejare și de punere în valoare (art. 3). De asemenea, stabilește scopul instituirii zonelor protejate implicate de existența valorilor menționate, și anume atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu (art. 12). Se stabilește și obligativitatea prevederilor de protejare pentru autoritățile administrației publice, care trebuie să le integreze în documentațiile de urbanism și amenajare a teritoriului (art. 7).

Proiectul RMGC contravine legislației românești și europene

Menținerea pe agenda de lucru și susținerea proiectului RMGC de către administrația centrală contravine prevederilor legislației interne și principiilor incluse în documente internaționale și continentale la care România a aderat, principiilor dezvoltării durabile, are efecte negative semnificative asupra comunității locale și a patrimoniului natural și cultural.

Proiectul de exploatare prevede amplasarea de cariere și alte obiective industriale peste monumente istorice clasate și peste zonele lor de protecție. Aceasta echivalează cu distrugerea, parțială sau totală, a moștenirii culturale, acțiune interzisă prin Legea nr. 422/2001, privind protejarea monumentelor istorice, art. 10, alin. 4: "Aplicarea de servituți care au drept consecință desființarea, distrugerea parțială sau degradarea monumentelor istorice și a zonelor lor de protecție este interzisă".

Nu sunt respectate prevederile OUG 195/2005, actualizată, privind protecția mediului, care prevede (art. 70): "Pentru asigurarea unui mediu de viață sănătos, autoritățile administrației publice locale, precum și, după caz, persoanele fizice și juridice au următoarele obligații: [...] e) să respecte regimul de protecție specială [...] a monumentelor istorice, a ariilor protejate și a monumentelor naturii. Sunt interzise amplasarea de obiective și desfășurarea unor activități cu efecte dăunătoare în perimetrul și în zonele de protecție a acestora".

De asemenea, este încălcată și Legea Minelor, nr. 85/2003, care prevede la art. 11, alin.1: "Efectuarea de activități miniere pe terenurile pe care sunt amplasate monumente istorice, culturale, religioase, situri arheologice de interes deosebit, rezervații naturale [...], precum și instituirea dreptului de servitute pentru activități miniere pe astfel de terenuri sunt strict interzise".

Convențiile internaționale privitoare la patrimoniul cultural și natural - *Convenția privind protejarea patrimoniului arhitectural al Europei* (Consiliul Europei, Granada, 1985, ratificată prin L. nr. 157/1997), *Convenția europeană pentru protejarea patrimoniului arheologic* (Consiliul Europei, La Valetta, 1992, ratificată prin L. nr. 150/1997), *Convenția europeană a peisajului* (Consiliul Europei, Florența, 2000, ratificată prin L. nr. 451/2002), *Convenția patrimoniului mondial* (UNESCO, Paris, 1972, adoptată de România prin Decretul nr. 187/1990) - stabilesc responsabilitatea statului în fața comunității internaționale pentru protejare patrimoniului cultural.

Patrimoniul cultural trebuie înțeles ca o resursă pentru dezvoltare

După Adunarea ONU de la Johannesburg privind dezvoltarea sustenabilă (2002) din ce în ce mai multe documente internaționale privesc cultura ca al patrulea pilon al dezvoltării sustenabile, alături de economie, societate și mediu.

Declarația de la Paris referitoare la patrimoniu ca motor pentru dezvoltare (*Paris Declaration on Heritage as a Driver of Development*, ICOMOS, 2011) reafirmă, în consecința numeroaselor manifestări și luări de poziție anterioare ale diverselor organizații internaționale din domeniu, rolul patrimoniului cultural ca resursă și stimul pentru dezvoltarea durabilă.

Documentele internaționale mai arată că orice atingere ireversibilă adusă patrimoniului cultural este incompatibilă cu ideea unei dezvoltări durabile.

Nu trebuie uitat și faptul că lansarea proiectului minier încalcă prevederile Art. 2, lit. b a HG. nr. 90/2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii, cu modificările și completările ulterioare, care prevede ca misiune a Ministerului Culturii „respectarea și promovarea libertăților și drepturilor fundamentale, consacrate de Constituția României, (...) în ce privește: (...) b) accesul liber, neîngrădit și egal la cultură, inclusiv la patrimoniul cultural pentru generația prezentă, protejarea și conservarea valorilor culturale ale națiunii pentru uzul generațiilor viitoare".

Aplicarea proiectului va genera grave consecințe asupra patrimoniului natural

Exploatarea la suprafață, în patru cariere deschise și crearea unui bazin de acumulare a reziduurilor în spatele unui baraj de 180 metri înălțime, închizând valea Cornei, ar produce o mutilare gravă a peisajului. Contextul monumentelor naturale Piatra Corbului și Piatra Despicată va fi iremediabil alterat.

Analiza biodiversității și a habitatelor naturale prezentată de biologii John Akeroyd și Andrew Jones (*Roșia Montană: a case for protection rather than destruction*, 2006) a ilustrat specii endemice în raport cu caracteristicile deosebite ale solului de la Roșia Montană, numeroase specii de plante rare, puse sub cele mai înalte forme de protecție prin mecanismele naționale și europene, precum și biodiversitatea excepțională a zonei, cu habitate constituite în perioada daco-romană și menținute doar datorită practicilor agriculturii tradiționale. În același timp, autorii au atras atenția asupra ireversibilității oricărei acțiuni distructive.

Aplicarea proiectului va genera grave consecințe la nivel socio-economic

Proiectul minier promite locuri de muncă pe termen scurt. Roșia Montană are nevoie de soluții economice pe termen lung, bazate pe resurse regenerabile. Distrugerea comunității Roșia Montană - veche de peste 2.000 ani - prin strămutarea populației, demolarea unor clădiri civile (inclusiv monumente istorice) și biserici, mutarea unor cimitire sunt acțiuni inacceptabile.

Proiectul presupune reamplasarea populației din zona propusă pentru exploatare, în condițiile în care o parte a familiilor vizate refuză să-și vândă proprietățile. Aplicarea acestui proiect riscă să antreneze statul român în situații juridice dificile în fața organismelor internaționale (CEDO) cu consecințe greu de evaluat în prezent.

*Nota redacției: Scrisoarea deschisă a fost publicată urmare a anunțului unei consultări publice pe pagina web a Ministerului Mediului. „Ministerul Mediului și Schimbarilor Climatice se află în procedura de Evaluare a Impactului Asupra Mediului - etapa de analiza a calitatii Raportului EIM și luarea Deciziei privind emiterea Acordului de Mediu. În vederea finalizării acestei proceduri, MMSC inițiază o consultare a publicului asupra condițiilor și măsurilor ce trebuie incluse în Acordul de Mediu pentru Proiectul Minier Roșia Montană. **NOTA** pentru consultarea publicului în vederea maximizării beneficiilor de mediu aduse de Proiectul ROSIA MONTANA." (Anunț redat integral așa cum este acesta prezent pe http://www.mmediu.ro/protectia_mediului/rosia_montana/rosia_montana.htm)*